

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Kanton Sarajevo

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
Sarajevo Canton

STANDARDI I NORMATIVI ZA OBAVLJANJE DJELATNOSTI VISOKOG OBRAZOVANJA NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO

www.ks.gov.ba Tel: ++ 387 (0)33 562-000
71 000 Sarajevo, Reisa Džemaludina. Čauševića 1

Na osnovu člana 22. i 24. stav 4. Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj: 24/03 – Prečišćeni tekst), čl. 17., 19., 89. i 116. Zakona o visokom obrazovanju ("Službene novine Kantona Sarajevo" br: 17/99, 14/00, 15/01, 13/02, 12/03, 15/03, 13/04, 31/04 i 22/05), Vlada Kantona Sarajevo, na 140. sjednici održanoj 29.12.2005. godine, donijela je

STANDARDE I NORMATIVE ZA OBAVLJANJE DJELATNOSTI VISOKOG OBRAZOVANJA NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO

I UVOD

Polazeći od činjenice da je visoko obrazovanje pozicionirano kao segment od posebnog javnog interesa, ovu oblast je neophodno zasnovati na savremenim dostignućima nauke tehnike i tehnologija, na modernoj pedagoškoj teoriji i praksi, humanizmu i etici i staviti u funkciju osposobljavanja mladih i odraslih za rad i obezbijediti uslove za njihovu stručnu nadgradnju.

U skladu sa naprijed navedenim i činjenicom da je visoko obrazovanje integralni dio jedinstvenog sistema obrazovanja utvrđuju se Standardi i Normativi za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja uzimajući u obzir njegove specifičnosti, kao i realne materijalne mogućnosti društva u cjelini, a prvenstveno materijalne mogućnosti Kantona Sarajevo.

Pored navedenog, ovim aktom se stvaraju mogućnosti, odnosno obaveze univerziteta i visokoškolskih ustanova Kantona Sarajevo u vezi sa reformisanjem cjelokupne strukture sistema visokog obrazovanja koji će na konvergentan način doprinijeti da se univerziteti i visokoškolske ustanove Kantona Sarajevo uključe u evropski prostor za visoko obrazovanje u skladu sa Bolonjskom deklaracijom kojom je definisana prekretnica u razvoju evropskog visokog obrazovanja.

Cilj ovog akta je da, između ostalog, zajedno sa savremenim nastavnim planovima i programima doprinese stvaranju uslova da visoko obrazovanje u Kantonu Sarajevo, a time i bosanskohercegovačko visoko obrazovanje, postigne što veću kompatibilnost i jasnu komparativnost u sistemu visokog obrazovanja u Evropi, sa otvaranjem mogućnosti, odnosno davanja značajne pomoći ka povećanju međunarodne konkurentnosti evropskog i bosanskohercegovačkog sistema visokog obrazovanja.

Ovaj akt takođe ima za cilj da doprinese poboljšanju kvaliteta edukacije i rezultata visokog obrazovanja kao osnovnog preduslova za kompariranje sa evropskim i svjetskim obrazovnim sistemima, sa konačnim zadatkom da doprinese stvaranju dodatnih uslova za priznavanje naše diplome u Evropi i svijetu, odnosno ciljem da se ove diplome jednostavnije i uspješnije kompariraju sa odgovarajućim evropskim i svjetskim diplomama.

Ovi Standardi i Normativi omogućuju kvalitetan nadzor nad radom visokoškolskih ustanova Kantona Sarajevo, što će omogućiti održivost našeg visokog obrazovanja u evropskoj i svjetskoj konkurenciji sa još jednim jasnim ciljem da se poveća mogućnost zapošljavanja onih koji su visoko obrazovanje stekli na fakultetima Kantona Sarajevo.

Standardima i Normativima za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja na području Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Standardi i Normativi) utvrđuju se minimalni prostorni, kadrovski i drugi materijalno-tehnički uslovi neophodni za obavljanje nastavnog, naučno-

istraživačkog i umjetničkog rada koji se ostvaruje u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Zakon) na visokoškolskim ustanovama u okviru univerziteta kao javnih ustanova, odnosno ustanova.

Ovi standardi i normativi su, pored Zakona, polazni akt za osnivanje i rad visokoškolskih ustanova, kao i akt na osnovu koga će se izvršiti konačna verifikacija i upis u Registar visokoškolskih ustanova Kantona Sarajevo, visokoškolskih ustanova nad kojima je Kanton Sarajevo preuzeo prava osnivača članom 106. Zakona.

U cilju adekvatnog postavljanja i utvrđivanja odgovarajućih uslova rada, visokoškolskim ustanovama se određuju obaveze u pogledu stvaranja uslova i obavljanja nastavno-naučnog procesa koji se realizira kroz nastavni plan i program i to:

- da studentima organizira i realizira teorijsku i praktičnu nastavu u obimu i kvalitetu utvrđenom u nastavnom planu i programu;
- da za realizaciju nastavno-naučnog procesa raspolaže odgovarajućim prostorom, opremom, i drugim nastavnim sredstvima, primjerenim prirodni studija, tehničkim, sigurnosnim, sanitarnim i drugim uslovima;
- da za realizaciju nastavno-naučnog procesa raspolaže odgovarajućim brojem i strukturom nastavnika i asistenata;
- da organiziranjem naučno-nastavnog procesa omogući njegovo nesmetano izvođenje i rad sa studentima u skladu sa pedagoškim standardima, realizirajući pri tome utvrđeni obim aktivnosti putem predavanja, vježbi, rada u seminarima, konsultacija i ispita u okviru predviđenih sati iz nastavnog plana i programa, odnosno dužine radnog vremena nastavnika, asistenta i drugih saradnika.

Polazeći od navedenog utvrđuju se minimalni uslovi za pojedine aktivnosti visokoškolske ustanove u pogledu izvršavanja obaveza navedenih u prethodnom stavu.

II ELEMENT RAZVIJENOSTI

Visokoškolske ustanove su univerziteti, fakulteti i umjetničke akademije.

Univerzitet se osniva i radi u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju i ovim Standardima.

Univerzitet se organizuje kao ustanova iz oblasti visokog obrazovanja i ima svojstvo pravnog lica.

Univerzitet se može organizovati ukoliko u svom sastavu ima najmanje tri visokoškolske ustanove.

Univerzitet u svom sastavu može imati naučnoistraživačke institute, kao i druga pravna lica, čija djelatnost osigurava cjelovitost i potreban standard, odnosno kvalitet visokog obrazovanja.

Fakulteti i umjetničke akademije se osnivaju i rade u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju i ovim Standardima.

Javne ustanove iz prethodnog stava se mogu osnovati i raditi, odnosno izvoditi dodiplomski studij ukoliko kontinuirano, svake godine, upisuju najmanje 50% studenata od broja predviđenog ovim Standardima kao optimalna nastavna linija.

Osnivanje i rad visokoškolske ustanove sa manjim brojem studenata nego što je to kao minimum utvrđeno u prethodnom stavu, na prijedlog univerziteta, može odobriti Ministarstvo obrazovanja i nauke Kantona Sarajevo.

III PEDAGOŠKI STANDARDI

A) KADROVSKI STANDARDI

Standardi studiranja su prije svega instrument realiziranja definiranih nastavnih planova i programa koji daju odgovarajući profil obrazovanja. U tom smislu je obaveza visokoškolske ustanove da obezbijedi profesore, asistente i druge saradnike u nastavi koji će uspješno i u skladu sa nastavnim planom i programom realizirati utvrđeni program, pri čemu je neophodno da najmanje 2/3 profesora, 2/3 asistenata i 2/3 ostalih saradnika bude u stalnom radnom odnosu na toj visokoškolskoj ustanovi.

Nastavno-naučni proces na visokoškolskim ustanovama predstavlja organiziranu aktivnost nastavnika, saradnika i studenata, usmjerenu na njegovu realizaciju.

Za realizaciju ovako zacrtanog nastavno-naučnog procesa nužno je osigurati aktivno angažiranje kako nastavnika i njihovih asistenata, tako i studenata koji učestvuju u tom procesu. Ova aktivnost treba biti usmjerena ka istom cilju – studij kroz stalnu transmisiju najsavremenijih naučnih dostignuća i kroz vlastitu angažovanost u njihovom obogaćivanju. U ovome je najznačajnija uloga nastavnika. Poziv i rad univerzitetskog nastavnika mora biti fundiran prvenstveno na njegovim vrijednostima i rezultatima.

Kroz nastavno-naučni proces visokoškolske ustanove obrazuju studente u dodiplomskom studiju radi sticanja visoke ili više stručne spreme, postdiplomskom studiju za specijalizacije i magisterije, sticanje doktorata, te druge oblike inovacije znanja.

Visokoškolske ustanove su mjesto cjeloživotnog učenja visokoobrazovanih kadrova, i u tom pogledu moraju prednjačiti u kontinuiranom praćenju razvoja tehnike i tehnologija i biti spremne da pružaju usluge ove vrste.

Zbog posebne uloge univerzitetskog nastavnika u realizaciji nastavno-naučnog procesa, njegovo polje rada je u skladu sa ovim ima odgovarajuću širinu.

Za izvođenje naučno-nastavnog procesa, kao osnovni standard, utvrđuje se da svaki predmet utvrđen u nastavnom planu i programu ima verificiranog nastavnika u skladu sa zakonom.

Pod predmetom koji služi kao osnov za utvrđivanje broja nastavnika podrazumijeva se:

- Predmet koji se po svom obimu izučava u dva semestra, odnosno u jednom semestru ako se on realizira sa dvostrukim brojem časova u tom semestru (kondezovana nastava).
- Predmet koji se izučava na više odsjeka, smjerova i usmjerenja uz objedinjavanje studenata na predavanjima do maksimalnog broja utvrđenog ovim standardima.
- Predmet koji je izborni, ako je nastavnim planom i programom utvrđen kao obavezni i ukoliko zadovoljava uslove iz prethodna dva stava.
- Predmet samo onog programa za koji su upisani studenti na odgovarajućem odsjeku, smjeru i usmjerenju.

Visokoškolska ustanova je obavezna da obezbijedi i drugo prateće osoblje za podršku nastavnom procesu kako je to utvrđeno u ovom aktu.

B) BROJ STUDENATA

Pedagoškim standardima se definiraju optimalne nastavne linije u pogledu broja studenata na predavanjima i broja studenata u grupi za izvođenje vježbi i rada u seminarima na svim nastavnim predmetima.

U ovom pogledu se utvrđuje optimalni broj redovnih studenata na predavanjima po grupacijama nauka – fakulteta kako slijedi:

	Grupacija	Prva i druga godina studija	Ostale godine studija
1	Grupacija medicinskih, tehničkih, prirodno-matematičkih i biotehničkih visokoškolskih ust.	100	50
2	Grupacija društvenih i humanističkih visokoškolskih ustanova	150	100
3	Grupacija visokoškolskih ustanova iz oblasti umjetnosti	50	35

Naredna linija se obavezno uspostavlja ako broj studenata koji prelazi optimalni broj bude veći od 50% od broja studenata utvrđene optimalne linije za svaku godinu studija i odgovarajuću grupaciju nauka.

Optimalna nastavna grupa redovnih studenata za vježbe i rad u seminaru utvrđuje se u skladu sa uslovima iz nastavnog plana i programa i to:

	Vrsta - struktura vježbi, odnosno rada u seminaru.	Broj studenata
1	Za umjetničke akademije na nastavnim predmetima iz umjetnosti	3
2	Za kliničke nastavne predmete na fakultetima medicinskih nauka, određene nastavne predmete na fakultetima tehničkih nauka, stručne predmete na umjetničkim akademijama i nastavne predmete metodike nastave na fakultetima humanističkih nauka	5
3	Za predkliničke nastavne predmete na fakultetima medicinskih nauka, nastavne predmete sa složenijim nastavnim procesom sa više od 50% eksperimentalnih, grafičkih i laboratorijskih vježbi, kao i za laboratorijske vježbe i vježbe predviđene u nastavi stranog jezika kao glavnog predmeta	10
4	Za nastavne predmete sa 40% do 50% vježbi eksperimentalnog i laboratorijskog rada	15
5	Za nastavne predmete sa 20% do 40% vježbi eksperimentalnog i laboratorijskog rada	20
6	Za auditorne i seminarske vježbe	25
7	Za vježbe za fizičku kulturu	30

Naredna grupa se obavezno uspostavlja ako broj studenata, koji se dobije kao ostatak nakon uspostavljanja određenog broja grupa sa optimalnim brojem studenata u grupi, prelazi 50% broja utvrđenog kao optimalni broj u grupi za određenu vrstu vježbi, odnosno seminarskog rada.

U cilju efikasnijeg praćenja ove oblasti fakulteti su svojim nastavnim planom i programom dužni definisati kategoriju vježbi (broj studenata u grupi) za svaki nastavni predmet u skladu sa pregledom datim u prethodnoj tabeli.

C) PROSTOR, OPREMA NAMJEŠTAJ, BIBLIOTEKA I OSTALI USLOVI ZA RAD VISOKOŠKOLSKIH USTANOVA

U cilju zadovoljavanja osnovnih pedagoških standarda, sanitarnih, zdravstveno-higijenskih i drugih prostornih uslova, utvrđuje se optimalna površina ukupnog prostora po jednom studentu, pri čemu struktura prostora mora zadovoljavati osnovne predulove za

odvijanje naučno-nastavnog procesa, ali i druge životne uslove u pogledu kubature, svjetlosti, temperature, funkcionalnosti, bezbjednosti i slično.

Optimalna površina po jednom studentu i odgovarajuću vrstu-oblast studija utvrđuje se kako slijedi:

	OBLAS STUDIJA – NAUKA	Optimalna površina po jednom studentu
1	Umjetničke nauke	20 m ²
2	Medicinske nauke	17 m ²
3	Tehničke nauke	15 m ²
4	Prirodno-matematičke nauke:	
a)	• matematika	8 m ²
b)	• fizika i geografija	10 m ²
c)	• hemija, biologija i informatika	12 m ²
5	Biotehničke nauke	12 m ²
6	Humanističke nauke	8 m ²
7	Društvene nauke	
a)	• pravne	5 m ²
b)	• ekonomske i političke	6 m ²
c)	• kriminalističke	7 m ²

Ovim Standardima se utvrđuje minimalna površina po jednom studentu za pojedine oblasti studija koja ne može biti manja od 70% od površine utvrđene kao optimalna u prethodnoj tabeli.

Ovim Standardima se utvrđuje obaveza visokoškolskih ustanova u pogledu omogućavanja pristupa i komunikacije invalidnih lica u unutrašnjem prostoru ustanove.

Pod optimalnim uslovima u pogledu prethodnog stava podrazumijeva se obaveza visokoškolske ustanove da invalidnom licu – studentu ili zaposlenom omogući uslove za samostalan pristup objektu, samostalnu komunikaciju u prostore neophodne za njihov studij odnosno rad (amfiteatre, učionice, laboratorije, biblioteku, čitaonicu, toalet, i druge prostore).

Minimalni uslovi u pogledu obezbjeđenja uslova za studij i rad invalidnih lica podrazumijevaju obavezu visokoškolske ustanove da omogući tom licu samostalni ulazak u objekat.

Ovim Standardima se utvrđuje obaveza visokoškolske ustanove, odnosno osnivača, u pogledu obezbjeđivanja odgovarajućeg specijaliziranog prostora za realizaciju nastavnog plana i programa, posebno u pogledu specijaliziranih radionica i laboratorija.

Ovim Standardima se utvrđuje obaveza visokoškolske ustanove, odnosno osnivača, u pogledu obezbjeđivanja sanitarnih uslova i odgovarajućeg broja toaleta u skladu sa brojem studenata koji u isto vrijeme borave, odnosno rade u prostoru visokoškolske ustanove. Minimalan broj kabina sa propisanim pratećim prostorom utvrđuje se tako što na svakih 40 studenata koji borave i rade u jednoj smjeni obezbjeđuje po jedna kabina.

Visokoškolska ustanova, odnosno osnivač, dužni su obezbijediti nastavna sredstva i ostala specijalizirana sredstva u skladu sa zahtjevima nastavnog plana i programa koji se u toj ustanovi realizira. U nastavnom planu i programu obavezno se definišu osnovna nastavna sredstva, odnosno oprema potrebna za realizaciju tog programa.

Visokoškolska ustanova obavezno ima biblioteku sa najmanje 20.000 knjižnih jedinica u funkciji realizacije naučno-nastavnog procesa koji se realizira u toj visokoškolskoj ustanovi. U knjižne jedinice se ne ubraja arhivska građa.

IV BROJ I STRUKTURA NASTAVNOG KADRA, ASISTENATA, SARADNIKA I OSTALIH RADNIKA

Broj i struktura nastavnog kadra odgovarajuće struke i stručne spreme - zvanja, utvrđuje se u skladu sa Zakonom, a na osnovu zahtjeva nastavnog plana i programa, vrste studija, broja studenata, broja grupa za rad na vježbama i u seminarima, te na osnovu utvrđenog optimalnog prosječnog opterećenja u pogledu broja časova predavanja, odnosno vježbi sedmično u toku jedne nastavne godine.

Optimalno opterećenje nastavnika, uz ostale propisane obaveze u okviru 40-satne radne sedmice, smatra se prosječno opterećenje od 4-6 sati predavanja sedmično (120-180 sati predavanja u toku jedne nastavne godine), u zavisnosti od toga da li se nastava izvodi govorno-verbalno ili nastava koja se izvodi zahtjeva korištenje formula i sl., što će utvrditi Univerzitet posebnim aktom.

Optimalno opterećenje asistenta, uz ostale propisane obaveze u okviru 40-satne radne sedmice, smatra se prosječno opterećenje od 10 sati vježbi sa studentima sedmično (300 sati vježbi u toku jedne nastavne godine).

Optimalno opterećenje laboranta, uz ostale propisane obaveze u okviru 40-satne radne sedmice, smatra se prosječno opterećenje od 20 sati vježbi sa studentima sedmično (600 sati vježbi u toku jedne nastavne godine).

Optimalno opterećenje nastavnika koji je imenovan za dekana ili prodekana visokoškolske ustanove, uz ostale propisane obaveze u okviru 40-satne radne sedmice, smatra se prosječno opterećenje od 3 sata predavanja sedmično (90 sati predavanja u toku jedne nastavne godine).

Alternativa: Da se zadrži puno opterećenje nastavnika uz povećanje koeficijenta za plaću.

Optimalno opterećenje nastavnika koji je imenovan za šefa odsjeka ili organizacione jedinice visokoškolske ustanove, uz ostale propisane obaveze u okviru 40-satne radne sedmice, smatra se prosječno opterećenje od 4-6 sati predavanja sedmično (120-180 sati predavanja u toku jedne nastavne godine).

Alternativa: Da se zadrži puno opterećenje nastavnika uz povećanje koeficijenta za plaću.

Nastavnici i saradnici u toku jedne nastavne godine ne mogu biti opterećeni više od dvostrukog broja sati nastave, odnosno vježbi sedmično, koji je utvrđen kao optimalno sedmično opterećenje.

Raspored obaveza nastavnika, asistenata i laboranata u okviru 40 satne radne sedmice:

	Opis	Profesori	Asistenti	Laboranti
1	Predavanje i nadzor vježbi/vježbe	4-6	12	20
2	Pripreme	10-8	10	18
3	Konsultacije	10	10	
4	Komisije, NNV, radna tijela	4	2	2
5	Naučno-istraživačka djelatnost	12	6	
	Ukupno	40	40	40

Napomena: Ovaj prijedlog je dat kao prelazna faza do definisanja konačnog rasporeda prema kojem se u skladu sa svjetski priznatim standardima, naučno-istraživačka djelatnost vrednuje sa 50% u odnosu na ukupan rad.

Broj bibliotekara i knjižničara utvrđuje se na bazi broja upisanih redovnih studenata i to:

BROJ STUDENATA	Broj bibliotekara (VSS)	Broj knjižničara (SSS)
Do 120 studenata	1	
Od 121 do 400 studenata	1	1
Od 401 do 1000 studenata	2	1
Više od 1000 studenata	2	2

Daljnji broj knjižničara sistematizira se na onim visokoškolskim ustanovama čije biblioteke broje više od 40.000 knjižnih jedinica, i to tako što se za svakih narednih 20.000 knjižnih jedinica iznad ovog broja sistematizira po jedan knjižničar.

Broj radnika za obavljanje administrativnih, računovodstveno-finansijskih, drugih opštih i tehničkih poslova, odnosno upravljačko-stručnih poslova utvrđuje se po strukturi u skladu sa specifičnim potrebama visokoškolske ustanove, a njihov broj se projektuje na oko 15% od ukupnog broja radnika koji su sistematizirani ovim aktom.

Broj radnika na održavanju objekta i opreme utvrđuje se na osnovu broja studenata i to tako da se za svaku punu liniju od prve do završne godine studija sistematizira po jedan radnik.

Broj radnika na održavanju higijene objekta i opreme utvrđuje se na osnovu ukupne površine koja je definisana na osnovu optimalne površine po jednom studentu za odgovarajuću vrstu studija i to tako što se normira površina za čišćene po jednom izvršiocu kako slijedi:

Grupacija	Norma po jednom radniku
Akademija likovnih umjetnosti	600 m ²
Visokoškolske ustanove na kojima je više od 40% eksperimentalnih i laboratorijskih vježbi	700 m ²
Ostale visokoškolske ustanove	900 m ²

Ovi standardi i normativi, pored svojih osnovnih primarnih pedagoških naznaka ujedno sadrže elemente za utvrđivanje cijene obrazovanja po jenom studentu za određenu vrstu studija.

Kriterijima i mjerilima za finansiranje visokog obrazovanja utvrđuje se cijena iz prethodnog stava.

V DINAMIKA IMPLEMENTACIJE OVOG DOKUMENTA:

Ovaj dokument se primjenjuje u potpunosti prilikom registracije novih visokoškolskih ustanova i univerziteta.

Za postojeće visokoškolske ustanove i univerzitete, radi dostizanja utvrđenih standarda i normativa, ovaj dokument će se primjenjivati postepeno, i to:

1. Kadrovski standardi, najkasnije u periodu od tri godine od dana donošenja dokumenta;
2. Standardi u pogledu opreme, najkasnije u periodu od pet godina od dana donošenja dokumenta;

3. Prostorni standardi, najkasnije u periodu od sedam godina od dana donošenja dokumenta, osim njihove primjene u slučajevima prijema novoupisanih studenata počev od školske 2006/2007. godine.

Napredovanje nastavnika u pogledu ispunjavanja uslova iz poglavlja III Tačka A) – Kadrovski standardi, odnosno uslovi izbora u naučno-nastavna i saradnička zvanja na Univerzitetu definisat će se pravilima Univerziteta Sarajevo, a u skladu i po principima kako je to utvrđeno u Zakonu o naučnoistraživačkoj djelatnosti (“Službene novine Kantona Sarajevo” br: 10/04).

U prelaznom periodu, uslovi iz prethodnog stava će se regulisati posebnim Kriterijima koje donosi Senat univerziteta uz saglasnost Ministarstva, najkasnije 30 dana od dana stupanja na snagu ovog akta.

Pedagoški standardi i normativi za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja na području Kantona Sarajevo stupaju na snagu danom donošenja, a početak će se primjenjivati od 01.10.2006. godine.

Ministarstvo obrazovanja i nauke Kantona Sarajevo u saradnji sa Univerzitetom u Sarajevu izvršiće sve pripreme za početak primjene akta iz prethodnog stava u skladu sa utvrđenom dinamikom za implementaciju istog.

Broj: 02-05-33200-21/05

Datum: 29.12.2005. godine

P R E M I J E R

Mr. Denis Zvizdić